

Grip op het zzp-dossier

Feiten en inzichten over zelfstandigen
zonder personeel in 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Aanleiding	6
1. Grip op de diversiteit van de zzp'er	7
1.1 Demografie	8
1.2 Bedrijfsvoering	12
Meer inzicht in zzp'ers eigen arbeid	17
2.1 Inkomen	18
2.2 Welzijn en werkgeuk	20
2.3 Arbeidsongeschiktheid en pensioen	22
2.4 Meer sectorale afspraken	24
2.5 Wie zijn de Vlaamse freelancers?	25
Slotwoord	26

Voorwoord

Het publieke debat over de positie van zzp'ers op de arbeidsmarkt is nog steeds een heet hangijzer in politiek Den Haag. Regelmatig worden feiten en meningen verdraaid en wordt er gedebatteerd op basis van aannames. Om die reden hebben wij kennisplatform ZiPconomy in 2021 de opdracht gegeven om een rapport op te stellen over de zzp-populatie op basis van objectieve onderzoeken en betrouwbare cijfers. Het resultaat: een onafhankelijk en feitelijk rapport met de belangrijkste cijfers en ontwikkelingen over de zzp-populatie in Nederland. Met deze waardevolle inzichten leveren we een belangrijke bijdrage aan het politiek-maatschappelijke debat over de arbeidsmarkt en het zzp-dossier. Een mooie stap voorwaarts, maar er is altijd ruimte voor verbetering. Vanwege actuele cijfers en de Tweede Kamerverkiezingen voor de deur, zorgen we voor een hernieuwde editie. Het doel is onveranderd: de diversiteit van de doelgroep in kaart brengen en het debat over de arbeidsmarkt en het zzp-dossier naar een hoger niveau tillen.

Maatwerk in wet- en regelgeving

Evenals in 2021 beloven wij u dat misvattingen over zzp'ers na het lezen van dit rapport verleden tijd zijn. Belangrijke conclusie: er zijn nog steeds kwetsbare zelfstandigen, maar uit dit rapport blijkt dat hun aandeel daalt en het merendeel een hbo-opleiding of hoger heeft afgerond. HeadFirst Group is er voorstander van om

de kwetsbare groep beter te beschermen, met extra nadruk dat wet- en regelgeving geen negatieve impact mag hebben op zelfstandigen die deze bescherming niet nodig hebben. Maatwerk is essentieel om bescherming en het faciliteren van ondernemerschap en innovatie hand in hand te laten gaan.

Gedwongen zzp-schap is minimaal

De zzp-populatie in Nederland is divers. Zzp'ers hebben verschillende startmotieven en uiteenlopende opdrachtgevers. Toch zien we één belangrijke rode draad: het blijft een enorm tevreden groep werkenden. 83% is (zeer) tevreden over zijn of haar werksituatie, een toename ten opzichte van 2021. Daarnaast blijft autonomie het belangrijkste argument om als zzp'er aan de slag te gaan. Zij willen meer regie over de manier waarop zij invulling geven aan werk. Slechts 2,7% werkt als zzp'er omdat de werkgever daar om vroeg. Van gedwongen zelfstandig ondernemerschap is dus nauwelijks nog sprake, dus omarm deze tevreden groep werkenden.

Visie en beleid op basis van feiten

De arbeidsmarkt is toe aan verandering en de bakens dienen verzet te worden. Dat was de conclusie van het rapport van de Commissie Borstlap. Om handen en voeten te geven aan die uitspraak en uitvoerbaar beleid op te stellen zijn feiten

en cijfers cruciaal. Ook in dit rapport, dat we de titel 'grip op het zzp-dossier' hebben gegeven, zetten we de belangrijkste cijfers overzichtelijk op een rij.

Tijdens het uitbrengen van dit rapport kampt de Nederlandse arbeidsmarkt met een stevige krapte en daarmee met grote uitdagingen voor de toekomst. De tekorten doen zich in vrijwel alle beroepsgroepen voor. Om de vele maatschappelijke vraagstukken op te lossen zijn alle werkenden, ongeacht hun contractvorm, keihard nodig. Dat betekent ook dat we goed moeten luisteren naar de wensen en behoeften van werkenden en de manier waarop zij hun werkende leven in willen richten. Praten mét zzp'ers in plaats van óver zzp'ers, want de inmiddels ruim 1,2 miljoen zzp'ers die Nederland rijk is verdienen duidelijkheid en erkenning.

Marion van Happen
CEO HeadFirst Group

Samenvatting

84% De grote meerderheid van de zelfstandigen zonder personeel verleent diensten (eigen arbeid). Het aantal zzp'ers dat producten verkoopt daalde. Het was in 2013 23%, maar sinds dit jaar stijgt dit aandeel weer licht.

10,4% Ruim een tiende van de werkzame beroepsbevolking is zzp'er eigen arbeid. In 2013 was dat nog 8,2%. De piek lag in het tweede kwartaal van 2022 (10,1%).

65% Zo'n tweede derde van de zzp'ers eigen arbeid werkt voor organisaties, de rest werkt (voornamelijk) voor particulieren.

60% Meer dan de helft van de zzp'ers is man. Het aandeel vrouwen stijgt, maar dit is nog lang niet zo gelijk verdeeld als onder werknemers.

45% Bijna de helft van de zzp'ers is tussen de 35-55 jaar oud. Tien jaar geleden was dat nog 55%. Het aantal zzp'ers jonger dan 35 jaar neemt toe, maar niet zo sterk als het aantal zzp'ers ouder dan 55 jaar.

46% Bijna de helft van de zzp'ers heeft een hbo-opleiding of hoger. Tien jaar terug was dat 39%. Opvallend: vrouwelijke zzp'ers zijn vaker (56%) hoger opgeleid dan mannen (40%).

46,7% Regie over de werkdag wordt in 2023 het vaakst genoemd als motief om zzp'er te worden. Dat percentage is flink gestegen sinds 2015 (35%).

7% Een klein deel van de zzp'ers gebruikt (vaak of weleens) digitale platformen om werk te vinden. Dit percentage is nauwelijks gestegen.

23% De grootste categorie zzp'ers is de groep die 'specialistische zakelijke diensten' levert. Gevolgd door zorg en welzijn (14%), bouw (10%) en IT (8%).

65% De meeste zzp'ers die eigen arbeid leveren aan organisaties hebben vier opdrachtgevers of meer. Deze groep groeit: in 2021 was dit percentage nog 58%.

27% Iets meer dan een kwart van de zzp'ers is binnen twaalf maanden weer gestopt. Na vijf jaar is de helft geen zzp'er meer. Zij werden vervolgens werknemer in loondienst, ondernemer met personeel of ze gingen met pensioen.

83% Verreweg de meeste zzp'ers zijn (zeer) tevreden over hun werksituatie, iets meer dan in 2021. Bij werknemers ligt dit percentage op 78%.

66% Twee derde van alle zzp'ers heeft spaargeld, investeringen of andere financiële oplossingen voor het geval zij arbeidsongeschikt raken. Dit is een hoger percentage dan in 2016, toen was het nog 60%. Een kwart van hen heeft een arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten.

Aanleiding

“De zzp’er bestaat niet.” Die woorden gebruikte oud-minister Wouter Koolmees (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) regelmatig in Kamerdebatten om duidelijk te maken hoe divers deze groep werkenden is. Maar dat de zzp’er niet bestaat, klopt niet. Daarom schreven wij in 2021 een rapport vol feiten en cijfers met de titel ‘De zzp’er bestaat wél’. Er is namelijk voldoende data om te analyseren en inzicht te krijgen in die veelzijdige doelgroep.

De afgelopen twee jaar is er weer veel veranderd in de wereld van de zzp’er. Die kennis is essentieel voor goede beleidsbeslissingen. Vandaar deze gloednieuwe rapportage. Voor dit overzicht hebben wij geen eigen onderzoek gedaan. Dat is ook niet nodig: er zijn studies en cijfers in overvloed, al worden die erg weinig geraadpleegd in het politieke debat. Met dit overzicht hopen we daar verandering in te brengen. We baseren ons met name op betrouwbare data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), TNO, de Kamer van Koophandel (KVK) en arbeidsmarktdatabureau Intelligence Group. Als het relevant is, vergelijken we ook de situatie van zzp’ers met werknemers.

In 2021 werd ons rapport overhandigd aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Wouter Koolmees, op dat moment demissionair. We dachten dat we deze nieuwe versie van het rapport zouden publiceren vlak voor belangrijke politieke debatten over zzp-wetgeving. De opvolger van Koolmees was tenslotte vastberaden om een doorbraak te forceren en onduidelijkheid over werken met zzp’ers op te lossen. We konden natuurlijk niet voorzien dat we de editie van 2023 opnieuw zouden aanbieden aan een gevallen kabinet, vlak voor nieuwe verkiezingen.

De arbeidsmarkt en het debat rondom zzp’ers spelen waarschijnlijk een ondergeschikte rol tijdens de nieuwe verkiezingen. Toch zijn het zeer belangrijke thema’s. We hebben tenslotte een goed functionerende arbeidsmarkt nodig om grote maatschappelijke uitdagingen op te lossen. Zelfstandig ondernemers zorgen voor dynamiek, maar ook voor discussie. Wanneer zijn het er te veel? Hebben zzp’ers meer bescherming nodig tegen onvoorziene risico’s en uitbuiting? Hoe passen zij in het vaste bestel van arbeidsrecht en sociale zekerheid?

Een belangrijke kwestie is hoeveel rekening we willen houden met de diversiteit van deze groep werkenden. Dat is een ideologische en praktische keuze. Meer uitzonderingen op de regel kunnen uitvoering ingewikkelder of juist eenvoudiger maken. Dit soort keuzes zijn niet eenvoudig, hebben wij als journalisten de afgelopen jaren gemerkt.

Het is niet aan ons om antwoorden te geven, maar wel om feiten boven tafel krijgen en context te bieden. We hopen dat dit overzicht politici en beleidsmakers helpt om grip te krijgen op het zzp-dossier, zodat zij hun besluiten kunnen baseren op betrouwbare, volledige informatie.

Claartje Vogel
Journalist ZIPconomy

Hugo-Jan Ruts
Hoofdredacteur ZIPconomy

Grip op de diversiteit van de zzp’er

Er zijn in Nederland 1,2 miljoen zelfstandigen zonder personeel (zzp’ers). Eén op de acht mensen met betaald werk is dus een zzp’er. Het is een diverse groep op allerlei manieren. Sommige zzp’ers werken vooral voor bedrijven, anderen voor particulieren. Een miljoen zzp’ers verdienen geld door eigen arbeid of diensten te verkopen (zzp’ers eigen arbeid), de rest verkoopt producten (zzp’ers producten). Dit hoofdstuk geeft inzicht in de diverse samenstelling van zzp’ers op basis van demografie en bedrijfsvoering. Tenzij anders vermeld, is deze analyse gebaseerd op resultaten (2013-2023) van de Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA) van TNO en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De nadruk ligt op zzp’ers eigen arbeid.

1.1 Demografie

Zzp'er eigen arbeid is in de meerderheid

Aan het eind van het tweede kwartaal van 2023 telde het CBS 1.210.000 werkenden die hun inkomsten hoofdzakelijk verdienen als zzp'er. Daarnaast zijn er een half miljoen werkenden voor wie zelfstandig ondernemerschap een bijbaan is. De groei van het aantal zzp'ers is deels te verklaren door de forse toename van de totale werkzame beroepsbevolking. Tussen 2013 en 2023 kwamen er 1,25 miljoen werkenden bij. Maar het aantal zzp'ers stijgt harder dan het totaal aantal werkenden.

In dit rapport ligt de nadruk op mensen die hun inkomsten hoofdzakelijk verdienen als zzp'er en dan vooral op de zzp'ers

eigen arbeid. Deze groep is het grootst en groeide de afgelopen jaren het hardst. Van alle zzp'ers verkocht in 2013 nog 23% vooral producten, tien jaar later is dat 16% (Figuur 1).

Dat betekent dat de toename van het totaal aantal zzp'ers het afgelopen decennium vrijwel volledig komt door de groei van het aantal zzp'ers die eigen arbeid of diensten verkopen. Hun aantal steeg met bijna 50%. In 2023 waren er voor het eerst meer dan 1 miljoen van zulke zzp'ers eigen arbeid (1.028.000).

Na de coronapandemie liep vooral het percentage zzp'ers eigen arbeid ten opzichte van alle werkenden flink op. Dat was lange tijd zo'n 8 à 9%. Eind 2022 was 11% van alle werkenden een zzp'er eigen arbeid. Halverwege 2023 ligt dat percentage iets lager: 10% (Figuur 2).

Afgelopen jaar was er namelijk een trendbreuk. Sinds het tweede kwartaal van 2022 stijgt het aantal zzp'ers dat producten verkoopt flink (+10%) en daalt het aantal zzp'ers eigen arbeid licht.

Meer gewerkte uren

Het totaal aantal zelfstandigen groeide afgelopen tien jaar met 28%. Het aantal werknemers (met vaste of flexibele contracten) nam toe met 13%.

Het CBS ziet het flinke verschil in groei niet volledig terug in het aantal gewerkte uren. Afgelopen decennium nam het totaal aantal gewerkte uren van werknemers met 16% toe. Alle zelfstandigen samen werkten in totaal slechts 23% meer uren (Figuur 3).

Minder vaak van middelbare leeftijd

Lange tijd was de gemiddelde zzp'er een hoogopgeleide man van middelbare leeftijd. Dat verandert.

Tien jaar geleden was nog 55% van alle zzp'ers tussen de 35 en 54 jaar, nu is dat 45%. Zowel de groep jonger dan 35 jaar als boven de 55 jaar groeit hard. Sinds 2013 kwamen er 329.000 zzp'ers bij en meer dan de helft van hen is ouder dan 55 jaar. De afgelopen twee jaar groeit vooral de groep jonger dan 35 jaar.

Dat het aantal 55-plussers het hardst groeit, is deels te verklaren doordat we in Nederland steeds langer doorwerken. Het valt wel op dat relatief meer zzp'ers 55 jaar of ouder zijn dan werknemers. Een vijfde van de werknemers is ouder dan 55 jaar, onder zzp'ers is dat een derde.

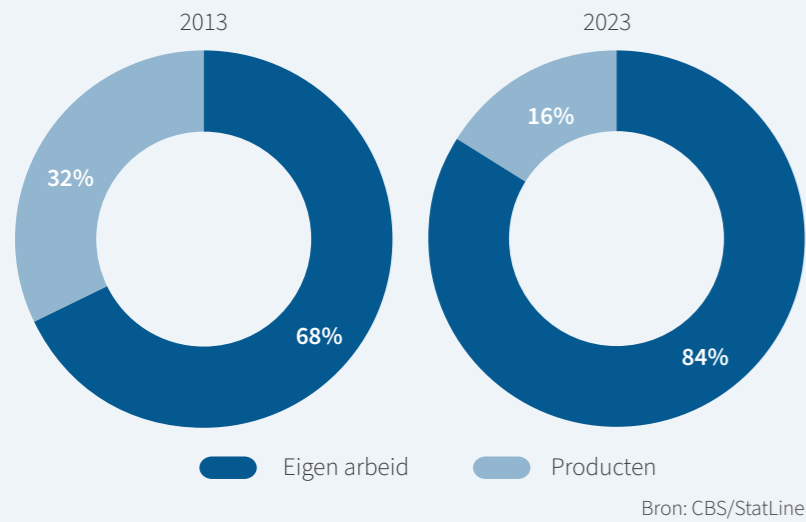
Het aantal jonge zzp'ers is ook relatief lager dan het aantal jonge werknemers. Van alle werknemers is 41% jonger dan 35 jaar, onder zzp'ers is dat slechts 23% (Figuur 4).

Figuur 3: Aantal gewerkte uren (seizoensgecorrigeerd), geïndexeerd (2013=100)

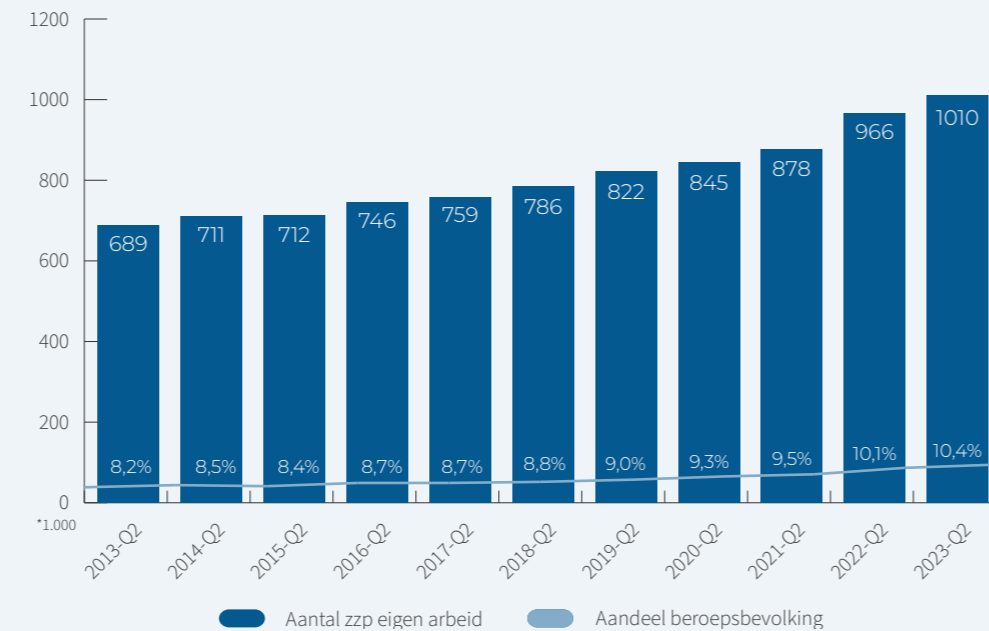
Bron: CBS/StatLine

Figuur 1: Percentage zzp'ers eigen arbeid t.o.v. zzp producten

Bron: CBS/StatLine

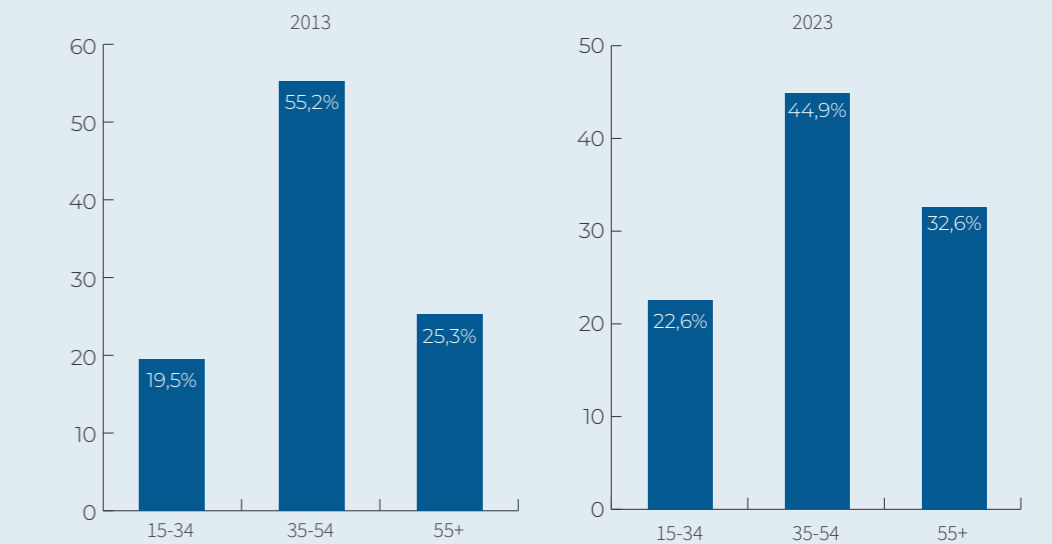
Figuur 2: Aantal zzp'ers eigen arbeid en hun aandeel t.o.v. de werkzame beroepsbevolking

Bron: CBS/StatLine

Grip op het zzp-dossier - 2023

Figuur 4: Spreiding van alle zzp'ers in verschillende leeftijdsklassen

Bron: CBS/StatLine

Meestal man

Nog steeds zijn de meeste zzp'ers mannen. Van alle zzp'ers eigen arbeid is 60% man. Bij zzp'ers die producten verkopen ligt dat percentage nog wat hoger (69%). Ook de snelst groeiende leeftijdsgroepen (jonger dan 35 jaar en 55-plus) bestaan relatief uit veel mannen.

Het percentage vrouwen stijgt langzaam (van 38% in 2012 naar 40% in 2023), maar het is nog lang niet zo gelijk verdeeld als bij werknemers. Onder werknemers in loondienst is de man-vrouwverhouding namelijk 51%-49% (Figuur 5).

Opleidingsniveau stijgt

Zzp'ers zijn vaker hoger opgeleid dan werknemers en hun opleidingsniveau stijgt. In 2023 heeft 46% van de zzp'ers minstens

een hbo-diploma, tien jaar geleden was dat nog 39%. Die groei past bij de algemene trend dat het opleidingsniveau in Nederland stijgt. In 2012 had 33% van alle werknemers een hogere opleiding, nu is dat 41%.

Opvallender is het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke zzp'ers. Vrouwelijke zzp'ers zijn vaker (56%) hoger opgeleid dan mannen (40%). In 2013 lagen die percentages veel dichterbij elkaar en dat komt vooral doordat het opleidingsniveau van mannen niet is gestegen. Het aandeel mannelijke zzp'ers met een lager opleidingsniveau steeg de afgelopen twee jaar zelfs. In 2021 had 17% een lagere opleiding, in 2023 is dat 20% (Figuur 6).

Migratieachtergrond

Van alle zzp'ers die in Nederland wonen heeft bijna een kwart (24%) een migratieachtergrond. Dat wil zeggen dat zij één of twee ouders hebben die niet in Nederland geboren zijn. Dat percentage is nagenoeg hetzelfde voor de totale werkzame beroepsbevolking.

Van alle werkenden met een migratieachtergrond is 12% zzp'er. Dat is iets minder dan gemiddeld. Er zijn relatief meer zzp'ers met een westerse dan een niet-westerse migratieachtergrond. Onder werkenden met een westerse migratieachtergrond is het percentage iets hoger: 14%. Dat verschil is de afgelopen twintig jaar niet veranderd.

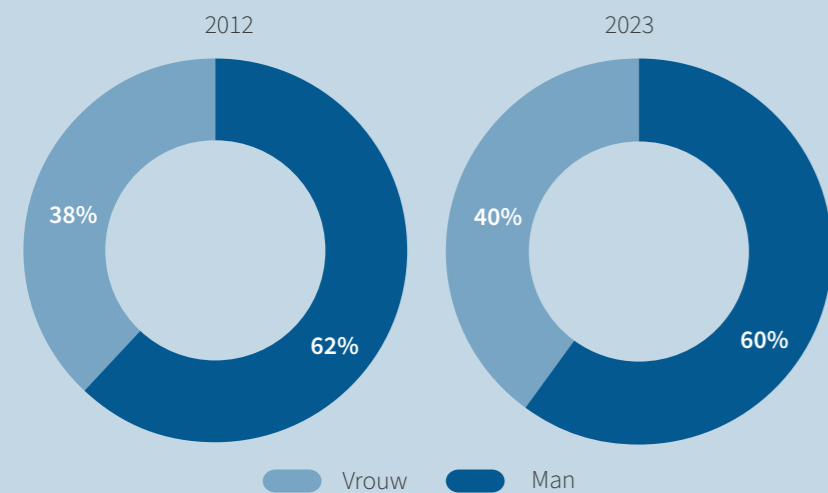
Het gaat hierbij om werkenden die (tijdelijk) in Nederland gevestigd zijn. Het gaat niet om buitenlandse zzp'ers die een kort project of seizoenswerk uitvoeren.

De meeste zzp'ers in de Randstad

De meeste zzp'ers wonen in de Randstad, blijkt uit cijfers van de Kamer van Koophandel (KVK, 2023). Van alle zzp'ers (ook de werkenden die zzp'er zijn naast een andere baan) woont 53% in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht. Van de totale werkzame beroepsbevolking woont 46% in die drie provincies.

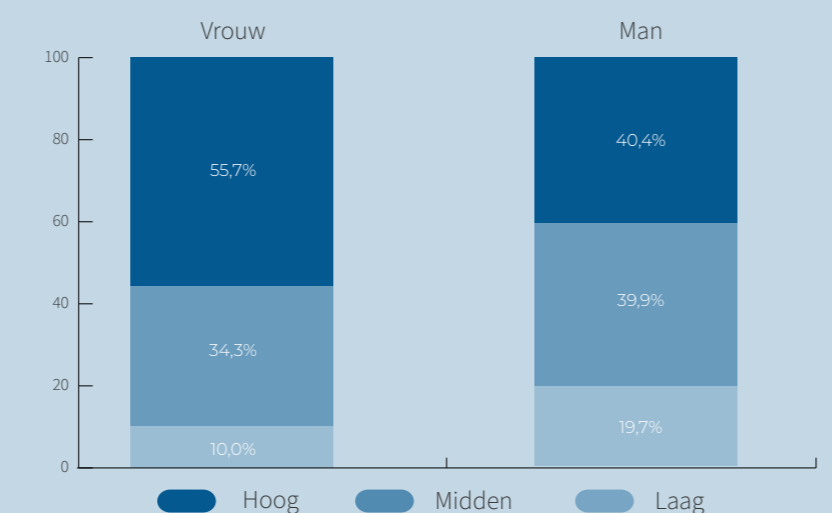
Noord-Holland is de provincie met relatief de meeste zzp'ers (23%). In Zeeland (15%), Limburg (14%) en Overijssel (14%) wonen relatief de minste zzp'ers.

Figuur 5: Verhouding man/vrouw zzp'ers eigen arbeid

Bron: CBS/StatLine

Figuur 6: Opleidingsniveau

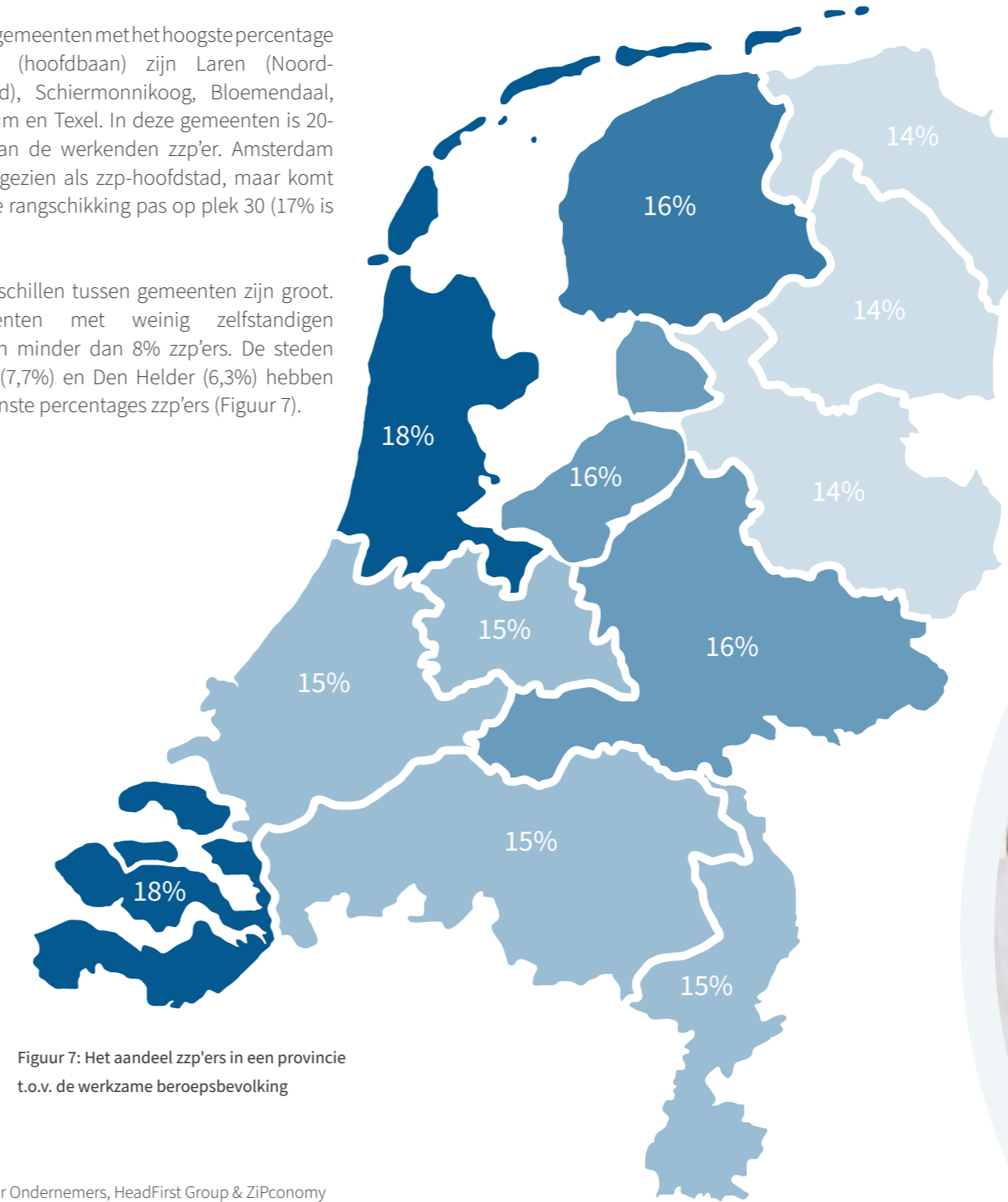

Bron: CBS/StatLine

Grip op het zzp-dossier - 2023

De vijf gemeenten met het hoogste percentage zzp'ers (hoofdbaan) zijn Laren (Noord-Holland), Schiermonnikoog, Bloemendaal, Blaricum en Texel. In deze gemeenten is 20-27% van de werkenden zzp'er. Amsterdam wordt gezien als zzp-hoofdstad, maar komt in deze rangschikking pas op plek 30 (17% is zzp'er).

De verschillen tussen gemeenten zijn groot. Gemeenten met weinig zelfstandigen hebben minder dan 8% zzp'ers. De steden Assen (7,7%) en Den Helder (6,3%) hebben de kleinste percentages zzp'ers (Figuur 7).

Figuur 7: Het aandeel zzp'ers in een provincie t.o.v. de werkzame beroepsbevolking

ONL voor Ondernemers, HeadFirst Group & Zipconomy

Bron: CBS/StatLine

1.2 Bedrijfsvoering

Startmotieven

Zzp'ers hebben allerlei redenen om te beginnen als zelfstandig ondernemer. Autonomie is voor zzp'ers eigen arbeid het vaakst genoemde motief. Voor bijna de helft van de zzp'ers eigen arbeid (47%) was regie over de werkdag een belangrijke reden om ondernemer te worden. Zij willen zelf bepalen hoeveel en wanneer zij werken. Dit argument werd in 2023 opvallend veel vaker genoemd dan in 2019 (38%) en 2015 (35%).

Een ander motief dat met autonomie te maken heeft, is niet meer voor een baas willen werken. In 2023 was dit voor 32% van de zzp'ers eigen arbeid een reden om te starten. Dat percentage is gestegen ten opzichte van 2019 (29%) en 2015 (26%).

Het motief 'ik zocht een nieuwe uitdaging' was in 2023 (31%) opvallend minder vaak een reden om te starten als zzp'er dan in 2019 (39%). Zo'n 30% van de zzp'ers eigen arbeid wilde altijd al als zelfstandige werken. Dat percentage is de afgelopen jaren nauwelijks veranderd. Het argument wordt door mannen vaker genoemd dan vrouwen.

Tabel 8: De top 5 genoemde startmotieven (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

1	Ik wilde zelf bepalen hoeveel en wanneer ik werk	46,7%	▲
2	Mijn beroep wordt meestal als zelfstandige uitgeoefend	34,7%	▲
3	Ik wilde niet (meer) voor een baas werken	32,4%	▲
4	Ik zocht een nieuwe uitdaging	31%	▼
5	Ik heb altijd al als zelfstandige willen werken	30,4%	▲

Bron: CBS/StatLine

Een klein percentage zzp'ers (2,7%) werkt als ondernemer omdat een werkgever dat vroeg. In 2019 was dat 2,5% en in 2015 2,2% (Tabel 8).

Stoppen als zzp'er

Er is traditiegetrouw veel dynamiek onder zelfstandig ondernemers, vooral bij starters. Van de zzp'ers die minder dan vijf jaar geleden begonnen (30% van het totaal), stopt een relatief groot deel. Meer dan een kwart van alle starters (27%) is na een jaar al geen zzp'er meer, blijkt uit CBS-cijfers.

Binnen vijf jaar is slechts de helft van de starters nog actief als zzp'er. Zo'n 30% werkt (weer) in loondienst, 7% is met pensioen. Een klein deel van de zzp'ers is 'gestopt' omdat zij personeel hebben aangenomen.

Zzp'ers per sector

Bijna een kwart van alle zzp'ers eigen arbeid (23%) levert 'specialistische zakelijke diensten'. Hieronder valt kenniswerk waar een hogere opleiding voor nodig is, zoals consultancy. Dit is al tien jaar verreweg de grootste groep onder zzp'ers eigen arbeid.

Op dit moment werkt 14% van alle zzp'ers in de **zorg en welzijn** en driekwart (76%) van hen is vrouw. Het aantal zzp'ers in deze

sector is de afgelopen tien jaar met 80% gegroeid. Dat is een flinke toename, maar het percentage zzp'ers in de zorg is nog steeds relatief klein. Ter vergelijking: van alle werknemers in loondienst werkt 18% in de zorg- en welzijnssector, dat is dus een groter aandeel dan het percentage zzp'ers. Van het totaal aantal werkenden in deze sector is 9% zzp'er. Een deel van deze kleine groep werkt niet voor zorgorganisaties, maar levert rechtstreeks diensten aan particulieren.

In de **bouw** zijn van oudsher veel zzp'ers actief: 27% van alle werkenden in deze sector is zelfstandige zonder personeel. Zo'n 97% van hen is man. Het aantal zzp'ers in de bouw groeit veel minder hard dan in andere sectoren. Daardoor daalt het percentage van het totaal aantal zelfstandigen zonder personeel: nu werkt 10% van alle zzp'ers in de bouw, tien jaar geleden was dat nog 13%.

Tabel 9: Top 10 sectoren waar zzp'ers eigen arbeid werkzaam in zijn

	Totaal aantal	Als aandeel totaal zzp eigen arbeid
Specialistische zakelijke diensten	234.000	23%
Gezondheids- en welzijnszorg	138.000	14%
Bouwnijverheid	104.000	10%
Informatie en communicatie	78.000	8%
Cultuur, sport en recreatie	72.000	7%
Onderwijs (incl particulier onderwijs)	71.000	7%
Verhuur en overige zakelijke diensten	62.000	6%
Overige dienstverlening (= vooral aan particulieren)	53.000	5%
Handel	39.000	4%
Vervoer en opslag	37.000	4%

Bron: CBS/StatLine

De branche met het grootste percentage zzp'ers is de **cultuur-, sport- en recreatiesector**. Een derde van alle werkenden in die sector is zzp'er.

In de **horeca** is het aantal zzp'ers de afgelopen twee jaar verdubbeld. Toch zijn er nog steeds relatief erg weinig zelfstandigen zonder personeel in de horeca: 23.000 zzp'ers, oftewel 5% van het totaal aantal werkenden in de horeca.

Zo'n 7% van alle zzp'ers werkt in het **onderwijs**. Dat zijn in totaal 71.000 zzp'ers en dat betekent dat een op de tien werkenden in deze sector ondernemer is. Deze zelfstandigen staan zelden voor de klas. De meeste zzp'ers in het onderwijs geven cursussen, studiebegeleiding of sporttraining (Tabel 9).

Acquisitie vooral via eigen netwerk

De belangrijkste manieren voor zzp'ers eigen arbeid om nieuwe opdrachten te krijgen zijn het directe eigen netwerk (73%) en huidige of eerdere opdrachtgevers (64%). Deze twee vormen van acquisitie staan al jaren op de eerste en tweede plek. Verder vindt 36% weleens opdrachten via andere zzp'ers.

Zzp'ers eigen arbeid gebruiken ook hun eigen website (31%) en social media (22%) voor acquisitie, waar deze kanalen een minder belangrijke rol speelden in 2021 en 2017. Daarnaast gebruikt 7% digitale platformen om aan opdrachten te komen. Dit percentage is onveranderd (Tabel 10).

Tabel 10: De top 5 acquisitiemethodes voor zzp'ers eigen arbeid

Eigen netwerk	73%
Eerdere of huidige opdrachtgevers	64%
Via andere zzp'ers	36%
Eigen website	31%
Social media	22%

Bron: CBS/StatLine

Arbeidsmarktdatabureau Intelligence Group onderzocht nog specifiek hoe zzp'ers eigen arbeid aan opdrachten komen. Uit dit onderzoek blijkt dat de helft rechtstreeks benaderd wordt door opdrachtgevers. Verder werkt 12% via bemiddelingsbureaus en bijna driekwart van de zzp'ers wordt weleens benaderd door zo'n bureau.

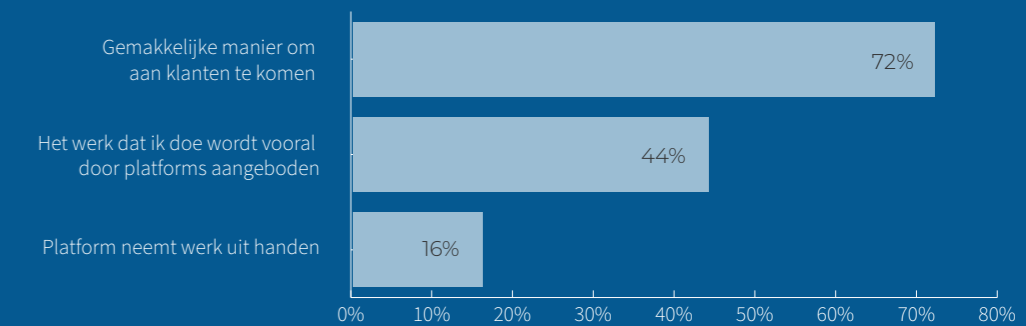
Platformwerk

De groei en omvang van platformwerk zijn nog steeds gering. Een klein percentage zzp'ers eigen arbeid (7%) gebruikt digitale platformen zoals Werkspot, Freelancer.nl of Uber om aan werk te komen. Dit percentage is de afgelopen vier jaar niet veranderd.

Een nog kleiner percentage is financieel afhankelijk van platforms. Circa 30% van alle zzp'ers die via platforms werken, verdient het grootste deel (60-100%) van hun omzet via zulke digitale marktplaatsen. Dit is in totaal een kleine 3% van alle zzp'ers eigen arbeid (Figuur 11).

Toch neemt de impact van platformisering op de flex- en zzp-branche toe. Op basis van interviews met deskundigen en ondernemers concludeert de Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU) dat uitzenders en bemiddelaars de technologie van platformen onder meer inzetten om nieuwe dienstverlening te bieden aan opdrachtgevers en kandidaten (2023). ABU verwacht dat platformen steeds belangrijker worden in de wereld van werk en arbeidsbemiddeling.

Figuur 11: Motief voor zzp eigen arbeid om van platforms gebruik te maken

Bron: CBS/StatLine

Motieven om een opdracht aan te nemen
Intelligence Group vroeg ook aan zzp'ers wat de belangrijkste redenen zijn om een opdracht aan te nemen. Een goed uurtarief wordt het vaakst genoemd (52%), gevolgd door de inhoud van de opdracht (46%).

Verder noemen zzp'ers vaak goede betalingsvoorwaarden (29%), flexibele werktijden (28%) en een uitdagende opdracht (26%). Daarnaast vinden ze het belangrijk dat zij waardering krijgen voor het werk (17%) en dat de opdracht goed aansluit bij hun persoonlijke idealen (17%) (Figuur 12).

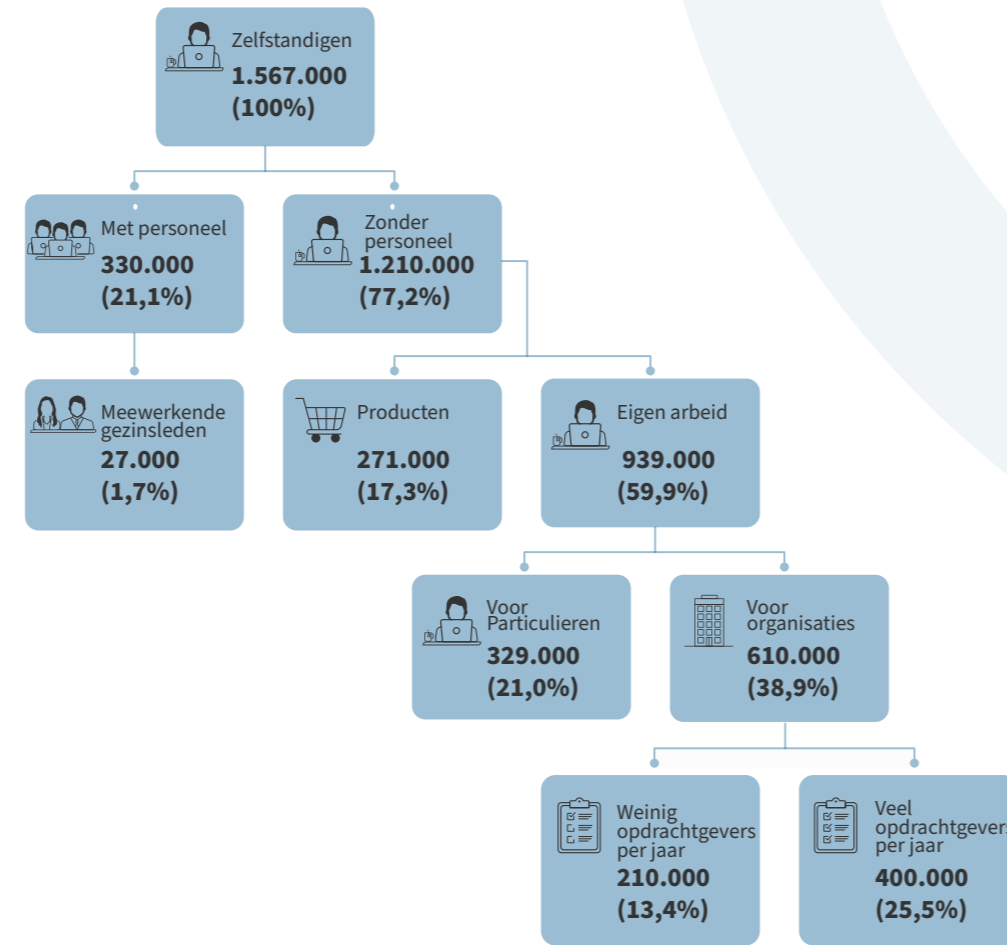
Veel of weinig opdrachtgevers

Van de groep zzp'ers eigen arbeid werkt 65% voornamelijk voor organisaties (business-to-business, b2b), de rest werkt vooral voor particulieren. Binnen de groep die vooral voor

organisaties werkt, zijn er twee verschillende types ondernemers.

Het eerste type doet vooral kortere opdrachten voor meerdere opdrachtgevers tegelijk, deze zzp'ers staan bekend als 'freelancers'. De tweede groep werkt vaak langer en intensiever (meerdere uren per week) voor één opdrachtgever, zij worden ook wel de 'interim-professionals' genoemd. Het zijn bijvoorbeeld interim-managers of interim-ICT'ers. Zij werken vaak tijdelijk fulltime bij een opdrachtgever. De freelancers werken meestal niet op dezelfde locatie als hun opdrachtgever, interim-professionals vaak juist wel.

Figuur 13.a: Verschillende typen zelfstandigen (met en zonder personeel)

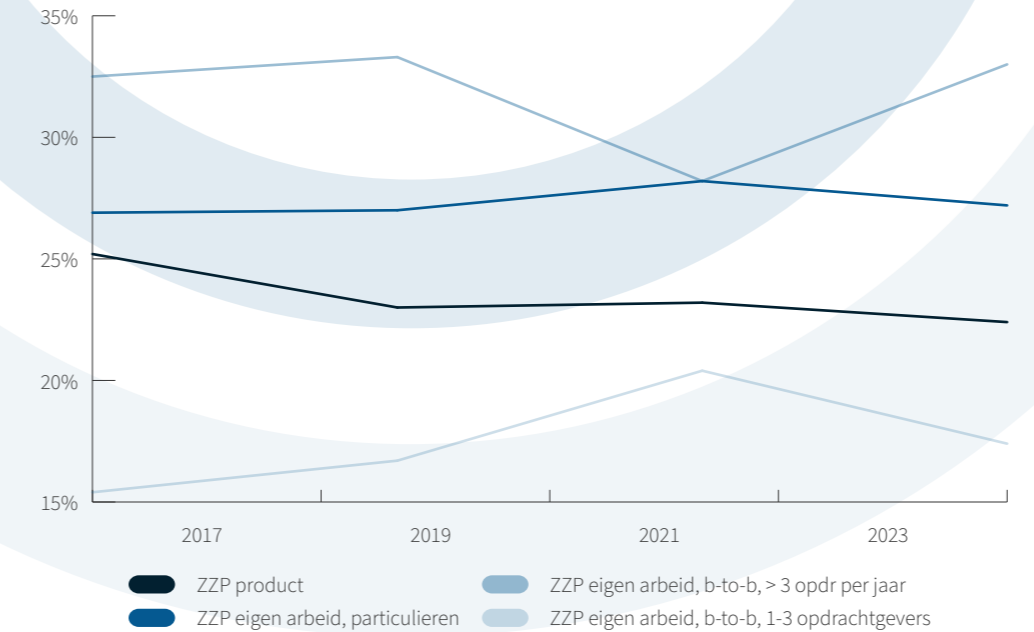
Bron: ZEA/CBS, bewerking ZiPconomy*

De cijfers wijken iets af van de CBS cijfers in figuur 2 omdat zzp'ers zonder opdracht (1,6% van het totaal) buiten de cijfers in figuur 13 zijn gelaten en omdat in de ZEA het aandeel zzp-eigen arbeid iets lager is, omdat daar zzp'ers die zowel eigen arbeid als producten leveren in de groep zzp-producten vallen.

Hierboven in Figuur 13 zie je hoe de onderverdeling van alle zelfstandigen in verschillende deelgroepen eruit ziet voor 2023.

Van de b2b-zzp'ers eigen arbeid heeft 35% maximaal drie opdrachtgevers per jaar (interim-professionals). De meerderheid is dus freelancer met vier of meer opdrachtgevers.

Figuur 13.b: Verdeling type zzp'ers 2017 t/m 2023

Bron: ZEA 2017 – 2023

Het percentage interim-professionals is gedaald. In 2021 had nog 42% van de b2b-zzp'ers eigen arbeid maximaal drie opdrachtgevers. Dat was fors hoger dan nu en ook flink hoger dan de jaren ervoor. Ook in absolute aantallen zijn er minder zzp'ers eigen arbeid met een beperkt aantal opdrachtgevers. Op dit moment gaat het om 210.000 professionals, in 2021 was dat 240.000.

Vrijheid, inkomsten en toekomstperspectief

Er zijn een paar verschillen in startmotieven tussen de interim-professionals en de freelancers. B2b-zzp'ers eigen arbeid met weinig opdrachtgevers noemen vaker de

mogelijkheid om meer te verdienen als reden om te starten als ondernemer (42%) dan zzp'ers met veel opdrachtgevers (30%). Voor freelancers zijn argumenten die te maken hebben met flexibiliteit belangrijker. Niet heel gek: freelancers hebben ook meer vrijheid om te bepalen waar en wanneer zij werken.

Interim-professionals maken zich minder zorgen over hun financiële situatie dan freelancers. Zo'n 65% van de b2b-zzp'ers met weinig opdrachtgevers maakt zich geen zorgen, onder de groep met vier of meer verschillende klanten is dat 58%. De logische verklaring is dat langdurige opdrachten leiden tot een stabiel inkomen.

Inbedding als criterium

Het verschil tussen interim-professionals en freelancers is interessant voor het politieke debat, omdat (nu demissionair) minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) Karien van Gennip het criterium 'inbedding' een belangrijke rol wil geven bij de vraag of iemand als zelfstandige ingehuurd kan worden. Bij ingebed werk hoort volgens de minister al gauw een loondienstverband. Iemand die voltijds op locatie bij een opdrachtgever aan de slag is, voldoet eerder aan deze norm dan een ondernemer die vanuit zijn eigen kantoor of huis voor veel opdrachtgevers werkt.

Opvallend is dat interim-professionals minder overtuigd lijken van hun keuze om zelfstandige te zijn. Op de vraag "zou u, als het aan u lag, over 5 jaar uw huidige werk als zelfstandige nog doen?" zegt 74% van de interim-professionals 'ja'. Bij de freelancers is dat 83%, bij zzp'ers die producten verkopen zelfs 90%.

Meeste omzet van één klant

Voor een kwart van alle zzp'ers eigen arbeid was hun grootste klant in 2023 verantwoordelijk voor 60 tot 100% van de jaaromzet. Dat percentage is iets lager dan in 2021, maar iets hoger dan het gemiddelde over de afgelopen tien jaar (23%). Meer dan de helft van de zzp'ers

eigen arbeid (54%) verdient minder dan 40% van hun totale omzet aan de grootste klant.

Dat zzp'ers in een jaar voornamelijk omzet verdienen bij één opdrachtgever, betekent niet per se dat zij economisch afhankelijk zijn van die ene opdrachtgever. Zo hebben interim-managers soms complexe verandropdrachten waarvoor zij fulltime aan de slag moeten. Zij kunnen zulk werk niet combineren met andere opdrachten. Dit soort opdrachten duren meestal langer dan een jaar (gemiddeld 12,2 maanden), blijkt uit recent onderzoek (2023) van ZiPconomy voor de Raad van Interim Management.

2. Meer inzicht in zzp'ers eigen arbeid

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat zzp'ers te verdelen zijn op basis van hun relatie met klanten. Deze categorisering laat zien dat het politieke debat rondom de flexibilisering van de arbeidsmarkt en de wet DBA gaat over een beperkte groep zzp'ers, namelijk de zzp'ers die eigen arbeid verkopen aan zakelijke opdrachtgevers. Dit hoofdstuk gaat dieper in op feiten die belangrijk zijn voor dit debat. Denk aan inkomsten, welzijn en verzekeringen tegen ziekte en pensioen. We vergelijken waar relevant de situatie van zzp'ers en werknemers. Tenzij anders vermeld, is deze analyse gebaseerd op resultaten van de Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA) en Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) van TNO en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

2.1 Inkomen

Vergelijken met werknemers is lastig

Inkomens van zelfstandigen en werknemers vergelijken is ingewikkeld. Het uurloon van een werknemer is namelijk echt anders dan het uurtarief van een zzp'er. Behalve loon krijgen werknemers tenslotte ook vakantiedagen, ziekteverlof, pensioen, verzekeringen en bedrijfsmiddelen (denk aan gereedschap, schoonmaakmiddelen, een bedrijfswagen) van de werkgever. Zzp'ers moeten dat zelf regelen. Daarnaast is het lastig wel inkomen je neemt (het CBS hanteert verschillende begrippen) en hoe je om gaat met hoeveelheid parttimers (onder zzp anders dan onder werknemers).

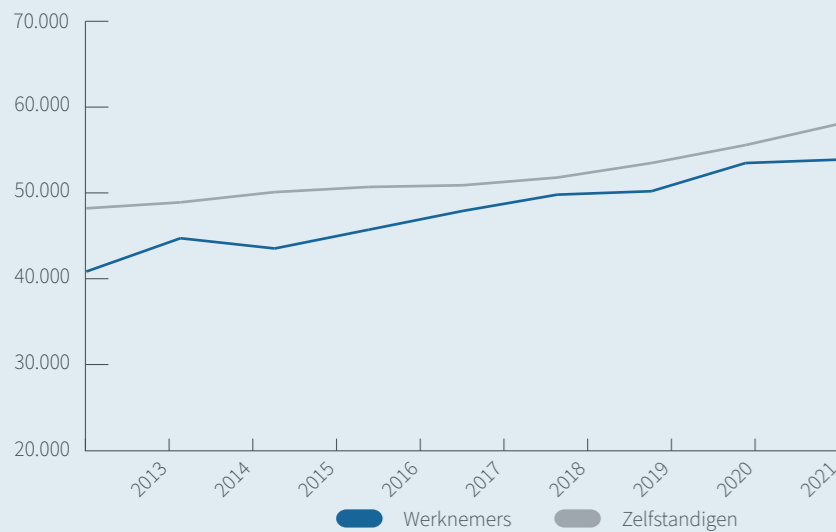
Om toch een beeld te geven, keken we naar het 'gemiddeld persoonlijk inkomen' van voltijds werkende werknemer en zzp'ers eigen arbeid. Wat opvalt is dat de verschillen in inkomen van deze twee groepen door de jaren heen

kleiner wordt. Logischerwijs schommelt het inkomen van zzp'ers harder, maar wellicht toch minder hard dan verwacht (Figuur 14).

Maar gemiddelden zeggen lang niet alles. De spreiding van inkomens is onder zelfstandigen namelijk veel groter dan onder werknemers. Er zijn zowel veel zelfstandigen met een relatief hoog als een relatief laag inkomen. Zo'n 5% van alle zelfstandigen had in 2021 een inkomen onder bijstandsniveau, bij werknemers was dat 1%. Het goede nieuws is dat het aandeel zzp'ers met een inkomen onder bijstandsniveau flink is gedaald: in 2013 was het nog 10%.

Zelfstandigen met personeel verdienen aanzienlijk meer dan zonder personeel (en ook meer dan werknemers). Het inkomen van zzp'ers die (vooral) producten verkopen ligt dan weer zo'n 20 procent onder zzp'ers eigen arbeid.

Figuur 14: Gemiddeld persoonlijk inkomen

Bv of eenmanszaak?

De Belastingdienst gebruikt het begrip 'zzp' niet. Fiscaal gezien is een zelfstandige zonder personeel een eenmanszaak of een besloten vennootschap (bv). Een belangrijk verschil is dat de ondernemer met een eenmanszaak persoonlijk aansprakelijk is voor eventuele schulden van het bedrijf, zowel zakelijk als privé. Bij een bv is dat in principe niet zo.

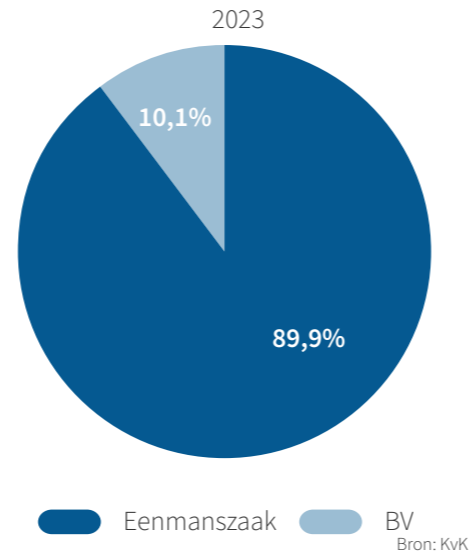
Zzp'ers met een eenmanszaak betalen inkomstenbelasting over de nettowinst van hun bedrijf, zij zijn IB-ondernemers (ondernemers voor de inkomstenbelasting). Daarnaast mogen ze onder voorwaarden bepaalde fiscale regelingen en aftrekposten gebruiken, zoals de ondernemersaftrek en de mkb-winstvrijstelling.

Zzp'ers met een bv zijn in loondienst van hun eigen onderneming. Ze betalen inkomstenbelasting over hun loon. Daarnaast zijn ze directeur-grotaandeelhouder (dga) van de bv en moeten zij dividend- en vennootschapsbelasting betalen. Dga's zonder personeel ziet de Belastingdienst ook als zzp'ers.

Het onderscheid tussen IB-ondernemers en zzp'ers met een bv is relevant in het politieke debat. Zo heeft de afbouw van de zelfstandigenaftrek alleen effect op eenmanszaken, want voor dga's geldt die aftrekpost niet. Ook de aangekondigde verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen geldt niet voor dga's en wel voor eenmanszaken. Zelfs als een eenmanszaak personeel in dienst heeft.

Ondanks deze beleidswijzigingen verandert de verhouding tussen eenmanszaken en zzp'ers met een bv nauwelijks. Van alle zzp'ers die meer dan 15 uur per week werken, doet bijna 90% dat vanuit een eenmanszaak. Tien jaar geleden was dat 88% (Figuur 15).

Figuur 15: Verdeling tussen eenmanszaak of een BV

Uurtarief onder de 35 euro

Hetaantal zzp'ers met een uurtarief van minder dan 35 euro is interessant, omdat de Sociaal Economische Raad (SER) in 2021 voorstelde om deze zzp'ers een rechtsvermoeden van werknemerschap te geven. Dat wil zeggen dat wie werkt voor minder dan 35 euro per uur in principe werknemer is, tenzij de opdrachtgever kan bewijzen dat het niet zo is. De demissionair minister van SZW wil dit voorstel omzetten in wet- en regelgeving.

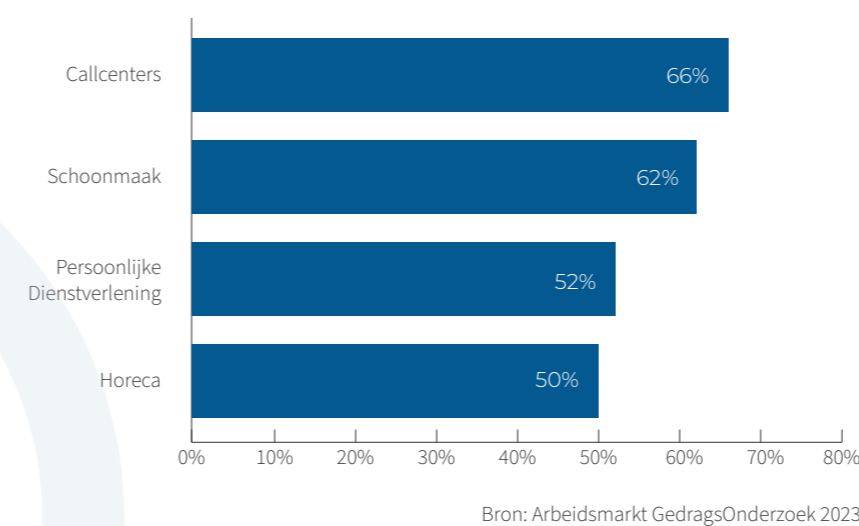
Uit het Arbeidsmarkt GedragsOnderzoek (AGO, 2023) van Intelligence Group blijkt dat 27% van de zzp'ers eigen arbeid werkt voor minder dan 35 euro per uur. Naar verhouding werken de meesten in de zorg- en welzijnssector: 13% van alle zzp'ers met een uurtarief onder de 35 euro werkt in de zorg, 17% van alle werknemers en 14% van alle zzp'ers werkt in die sector, dus die 13% is niet opvallend veel. In sommige sectoren werkt de

meerderheid van de zzp'ers voor minder dan dit uurtarief: callcenters (66%), schoonmaak (62%), persoonlijke dienstverlening (52%). In de horeca werkt de helft voor minder dan 35 euro per uur.

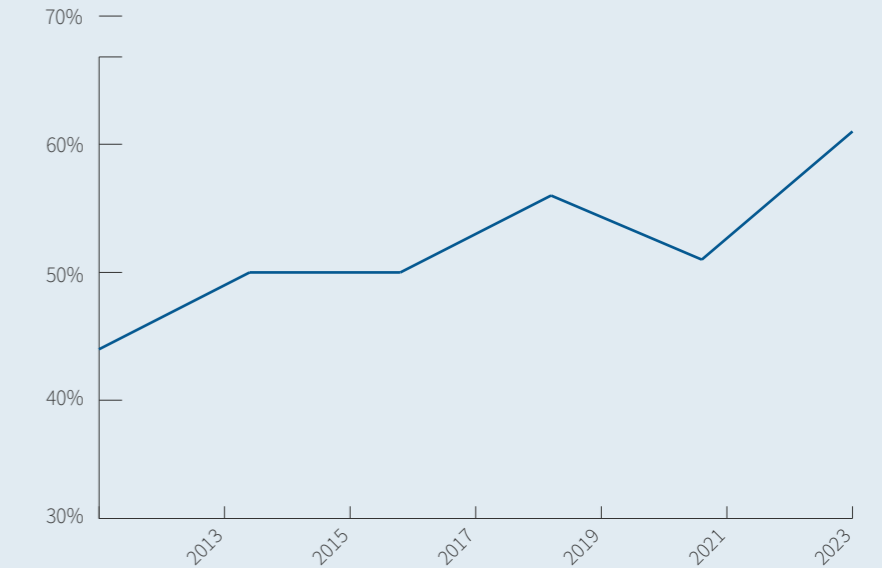
Let wel: aan dit onderzoek namen ook zzp'ers deel die voor particulieren werken. Het SER-voorstel geldt niet voor deze groep, het rechtsvermoeden heeft alleen betrekking op zzp'ers die ingehuurd worden door organisaties (Figuur 16).

Van alle zzp'ers met een uurtarief van minder dan 35 euro zou slechts 15% liever een baan in loondienst hebben (AGO 2023). Dit is iets meer dan het totaal aantal zzp'ers dat graag een baan in loondienst wil (10%). Tot slot valt op dat opleidingsniveau weinig invloed heeft. Van de zzp'ers met een uurtarief van minder dan 35 euro heeft bijna de helft (47%) een hbo-opleiding of hoger.

Figuur 16: Sectoren met een hoog aandeel zzp'ers dat werkt voor een uurtarief lager dan 35 euro

Figuur 17: Percentage zzp'ers dat zich geen zorgen maakt over de financiële situatie

Minder zorgen over geld

Minder zzp'ers eigen arbeid maken zich zorgen over de toekomst van hun bedrijf. Nu is dat 5% van alle zzp'ers eigen arbeid, twee jaar geleden (in coronatijd) was dat nog 11%. Zo'n 61% maakt zich helemaal geen zorgen en dat is het hoogste percentage sinds de eerste ZEA-enquête in 2013 (52%) (Figuur 17).

Zzp'ers eigen arbeid zijn ook positiever over de financiën van hun bedrijf. Op dit moment noemt 14% de financiële situatie van het bedrijf 'slecht'. Dat is flink minder dan in coronajaar 2021 (31%) en ook minder dan gemiddeld de afgelopen tien jaar (23%).

Zo'n 60% beoordeelt de financiële situatie als 'goed tot zeer goed'. Het gemiddelde sinds 2012 is 49%, met 2013 als laagste score (40%).

Geheel onbezorgd is het leven van zzp'ers nu ook weer niet. Iets meer dan een derde (35%) van deze zzp'ers kan minder dan zes maanden rondkomen als de inkomsten volledig wegvallen.

2.2 Welzijn en werkgeeluk

Gelukkiger dan ooit

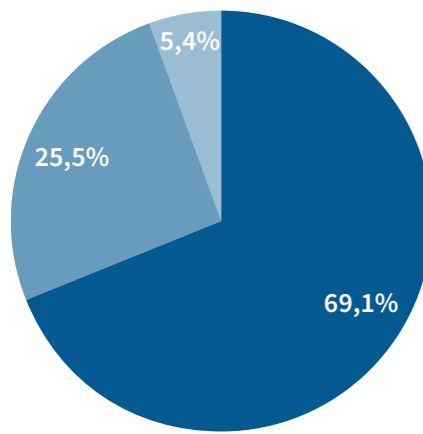
Cijfers over tevredenheid van zzp'ers zijn de afgelopen tien jaar opvallend positief en stabiel. Op dit moment is zo'n 83% van de zzp'ers eigen arbeid (zeer) tevreden met het werk als zelfstandige, dit percentage was in 2013 hetzelfde.

Werknemers in loondienst zijn iets minder vaak tevreden. In 2022 was 78% van de werknemers (zeer) tevreden met het werk en 76% met de arbeidsomstandigheden, blijkt uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA 2022).

Het percentage zzp'ers eigen arbeid dat liever in loondienst zou werken is ook onverminderd. Slechts 11% van de zzp'ers zou liever in loondienst werken als zij de vrije keuze hadden. Dit percentage is iets lager dan in 2021 (12%).

Figuur 18: Mate van autonomie zzp arbeid

Kunt u vrijnemen wanneer u wilt?

● Ja, regelmatig ● Ja, soms ● Nee
Bron: NEA (2022)

Meer autonomie en uitdaging

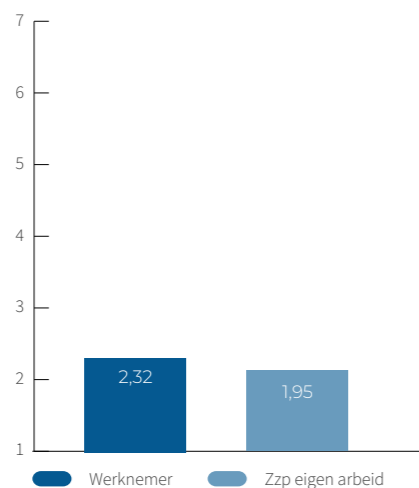
Zzp'ers eigen arbeid voelen zich onafhankelijk en bedenken zelf oplossingen voor taken die ze moeten uitvoeren. Ook zijn ze vrij om hun eigen vakanties te bepalen, slechts 5% van de zzp'ers eigen arbeid kan niet vrij nemen wanneer zij dat willen (Figuur 18).

Er zijn duidelijke verschillen in werkgeeluk tussen zzp'ers eigen arbeid en werknemers. Zo'n 20% van de zzp'ers heeft veel autonomie en uitdaging, onder werknemers is dat percentage 17% (NEA 2022) (Tabel 19).

Stress en gezondheid

Werknemers hebben ook vaker 'high-strain jobs' dan zzp'ers eigen arbeid. Dat wil zeggen dat ze vaker een stressvolle werkdag hebben met hoge taakeisen en weinig autonomie. Slechts 6% van de zzp'ers eigen arbeid heeft zulk stressvol werk, onder werknemers is dat 16%.

Figuur 20: Hoe vaak ervaart u burn-out klachten? Een vergelijking tussen werknemers en zzp'ers eigen arbeid (1 = nooit, 7 = dagelijks)

● Werknemer ● Zzp eigen arbeid
Bron: NEA (2022), ZEA (2023)

De zzp'ers hebben dan ook minder vaak burn-out klachten dan werknemers in loondienst (Figuur 20).

Al met al voelt de zzp'er eigen arbeid zich ook vaker gezond dan de gemiddelde werknemer. Zo'n 84% van de zzp'ers eigen arbeid noemt hun gezondheid 'goed tot zeer goed', tegenover 79% van de werknemers.

Leven lang leren

In 2023 vindt 69% van de zzp'ers eigen arbeid dat hun kennis en vaardigheden goed aansluiten op hun werk. Dat is iets meer dan in 2021 (67%) en ook meer dan de gemiddelde werknemer (60%).

Zo'n 28% van de zzp'ers eigen arbeid vinden zelfs dat zij meer kennis en vaardigheden hebben dan noodzakelijk, slechts 3% vindt zichzelf ondergekwalificeerd (Tabel 21).

Tabel 19: Uitdagend werk, een vergelijking tussen werknemers en zzp'ers eigen arbeid

	Werknemer	Zzp eigen arbeid
Low Strain Jobs (hoge autonomie, lage spanning)	40,5%	64,3%
Active Jobs (hoge autonomie, hoge taakeisen, uitdagend)	17,2%	19,7%
Passive Jobs (lage autonomie, lage taakeisen, niet uitdagend)	26,0%	10,5%
High Strain jobs (lage autonomie, veel spanning)	16,3%	5,5%

Bron: NEA (2022), ZEA (2023)

Tabel 21: Aansluiting van kennis en vaardigheden bij het huidige werk.

	Werknemer	Zzp eigen arbeid
Ik heb minder kennis/vaardigheden dan nodig voor mijn werk	6,6%	4,1%
Sluit goed aan	60,4%	68,1%
Ik heb meer kennis/vaardigheden dan nodig voor mijn werk	33,0%	27,8%

Bron: NEA (2022), ZEA (2023)

Grip op het zzp-dossier - 2023

Een groot deel (78%) van de zzp'ers eigen arbeid probeert tijdens het werk steeds nieuwe dingen te leren. Zo'n 43% leert veel van de taken die zij uitvoeren en 40% leert veel van collega's en opdrachtgevers. Voor werknemers geldt hetzelfde: 40% doet veel nieuwe kennis en ervaring op tijdens het uitvoeren van taken, 41% leert veel van anderen.

De helft van de zzp'ers eigen arbeid (50%) heeft de afgelopen twee jaar een opleiding of cursus gevolgd. Zo'n 40% heeft er op dit moment behoefte aan. Werknemers volgden afgelopen jaren iets vaker een opleiding, cursus of training (52%) en een iets groter deel van hen (43%) zou momenteel willen bijscholen.

2.3 Arbeidsongeschiktheid en pensioen

Vaker voorbereid

Het aandeel zelfstandigen eigen arbeid dat iets regelt om rond te kunnen komen bij arbeidsongeschiktheid groeit ieder jaar. Ruim twee derde (66%) heeft iets geregeld (2023), in 2019 was dat nog 60% (Tabel 22).

Op dit moment heeft bijna een kwart van de zelfstandigen eigen arbeid (25%) een arbeidsongeschiktheidsverzekering (aov). Het grootste deel van deze groep (41%) heeft spaargeld of beleggingen als financiële verzekering tegen arbeidsongeschiktheid.

Daarnaast zien meer zelfstandigen hun woning of bedrijf als financieel vangnet. Experts betwijfelen of dit verstandig is, want het hangt van veel zaken af of dit voldoende is om rond te komen tot de AOW-leeftijd. Denk aan leeftijd, gezinssituatie en (verkoop) waarde van de woning.

Zo'n 8% is aangesloten bij een broodfonds. Dit is geen verzekering, maar een collectieve voorziening gebaseerd op solidariteit en vertrouwen. Ondernemers spreken af elkaar bij langdurige ziekte tijdelijk (meestal maximaal twee jaar) met schenkingen te steunen. De (nu demissionaire) minister van SZW vindt dit geen volwaardig alternatief voor de verplichte aov waar ze aan werkt.

Bezwaren en wensen

Kosten zijn de belangrijkste reden voor zzp'ers om geen arbeidsongeschiktheidsverzekering af te sluiten. Uit de ZEA-enquête 2021 blijkt dat 47% vindt dat de kosten niet opwegen tegen de baten en dat 33% geen aov kan betalen. [Een achterbanraadpleging van de leden van Vereniging Zelfstandigen Nederland \(VZN, 2023\)](#) ondersteunt die cijfers. Uit de enquête onder ruim 9.200 zelfstandigen uit diverse sectoren blijkt dat zzp'ers met een hoger inkomen vaker een aov hebben.

Uit het ZEA-onderzoek blijkt dat een deel van de zzp'ers eigen arbeid niet wordt geaccepteerd door verzekeraars vanwege leeftijd (6%) of gezondheid (4%). De VZN-leden hebben gemiddeld nog slechtere ervaringen: 30% van de respondenten is ooit afgewezen of uitgesloten door een verzekeraar op basis van medisch verleden, leeftijd of beroep.

Zelfstandigen zonder personeel missen collectieve voorzieningen voor ziekte en pensioen, blijkt uit de ZEA 2023. Zij noemen dit het vaakst als vervelendste aspect van ondernemerschap (46%), nog vaker dan klanten die niet op tijd betalen (41%) en onzekerheid over het inkomen (34%).

Tabel 22: Welke voorziening heeft u getroffen voor het geval u arbeidsongeschikt raakt?

	2019	2021	2023
Ik heb een arbeidsongeschiktheidsverzekering	23,6%	23,9%	24,7%
Verzekering via UWV	2,6%	2,5%	3,0%
Broodfonds	5,4%	6,2%	8,1%
Spaargeld/beleggingen	33,8%	38,7%	41,3%
Waarde bedrijf	3,0%	2,9%	3,4%
Waarde huis	10,2%	12,2%	12,2%
Andere arbeidsongeschiktheidsvoorziening	6,7%	6,6%	7,2%
Ik heb geen voorziening	40,4%	37,0%	34,0%

Bron: ZEA (2023)

De verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering

Op dit moment mogen zelfstandigen zelf bepalen of en hoe zij zich verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid. Willen ze een aov, dan moeten ze die afsluiten bij een private aanbieder. Dat gaat veranderen. In het pensioenakkoord staat dat alle zelfstandigen straks verplicht verzekerd zijn tegen arbeidsongeschiktheid. Er komt een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering (aov) voor zelfstandigen.

Doelen: financiële bescherming voor zelfstandigen die arbeidsongeschikt raken, minder risico dat niet-verzekerde zelfstandigen bij arbeidsongeschiktheid in de bijstand terecht komen en gelijkere bescherming van zelfstandigen en werknemers.

Het meest recente plan van de demissionaire minister van SZW is een verzekering met een uitkering van maximaal het minimumloon, een wachttijd van een jaar en een premie van zo'n 225 euro per maand. Zelfstandigen met een BV vallen buiten de verplichting. Mogelijk krijgt deze regeling een opt-out voor wie al verzekerd is. Deze aov zou op zijn vroegst in 2027 ingaan, maar de val van het kabinet vertraagt de planning.

Meerderheid wil alternatief mogen regelen

Zo'n 72% van de zzp'ers is tegen een verplichte aov voor zelfstandigen, blijkt uit een achterbanraadpleging van leden van Vereniging Zelfstandigen Nederland (VZN, 2023). Meer dan een kwart (27%) van deze groep is momenteel aangesloten bij een broodfonds of schenkring, zo'n 22% heeft een aov.

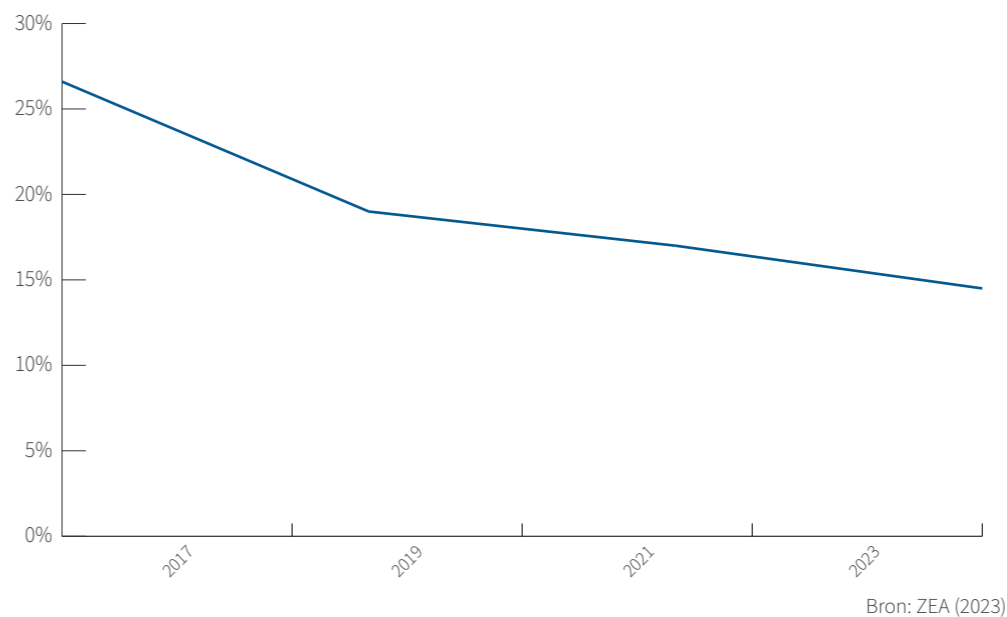
Als er toch een verplichte aov komt, dan vindt 94% dat het mogelijk moet zijn om zelf een alternatief te regelen. Zij wensen een opt-out als zij een eigen verzekering hebben voor arbeidsongeschiktheid op minimaal hetzelfde niveau. Een derde vindt dat preventie- en arbeidsgerelateerde zorg onderdeel moet zijn van een verplichte verzekering.

Zzp'er spaart vaker voor pensioen

Net als alle andere Nederlanders hebben zzp'ers recht op AOW als zij een bepaalde leeftijd bereiken. Daarnaast mogen zij zelf hun oudedagsvoorziening aanvullen. Steeds meer zzp'ers eigen arbeid doen dat. In 2017 had meer dan een kwart (26,6%) niets geregeld, in 2023 is dat gedaald naar 15% (ZEA) (Figuur 23).

Vaak combineren zzp'ers eigen arbeid verschillende manieren om te sparen voor hun oude dag. Net als voorgaande jaren zijn de meest gebruikte pensioenvoorzieningen spaargeld of beleggingen (55%), een pensioenfonds via een (oud) werkgever (48%) en de waarde van een eigen woning (35%). Een klein aantal zzp'ers heeft een pensioenfonds via hun werk als zelfstandig ondernemer (10%).

Figuur 23: Het aandeel zzp'ers eigen arbeid zonder een pensioenvoorziening

ONL voor Ondernemers, HeadFirst Group & Zipconomy

Van de zelfstandigen eigen arbeid zonder pensioenvoorzieningen zegt de helft dat zij het niet kunnen betalen. Zo'n 30% 'is er nog niet aan toegekomen' en 21% vindt pensioen 'nog ver weg' (ZEA 2021) (Tabel 24).

Tabel 24: Top vijf pensioenvoorzieningen

1	Spaargeld of beleggingen	55%
2	Pensioenfonds (oud) werkgever	48%
3	Waarde eigen woning	35%
4	FOR, lijfrente of bankspaarregeling	22%
5	Pensioenfonds via werk als zelfstandig ondernemer	10%

Bron: ZEA (2021)

Pensioen en politiek

De meeste zzp'ers mogen zelf weten hoe zij hun aanvullend pensioen regelen, tenzij ze onder een bepaalde bedrijfstak vallen. Zo zijn bijvoorbeeld schilders verplicht mee te betalen aan hun bedrijfstakpensioenfonds (bpf).

Zzp'ers hebben sinds 2023 meer fiscale ruimte om pensioen op te bouwen. Door de nieuwe Wet Toekomst Pensioenen is de derde pijler verruimd van 13% naar 30%.

Er is geen verplichte pensioenregeling, maar partijen zoals GroenLinks en PvdA zouden graag meer mogelijkheden creëren voor zelfstandigen om te sparen voor hun oude dag.

2.4 Meer sectorale afspraken

Er zijn steeds meer afspraken over het werken met zzp'ers die gelden voor bepaalde sectoren of beroepsgroepen. Dat heeft twee oorzaken. Ten eerste zijn de algemene regels rondom werken met zzp'ers nog steeds onduidelijk. Sinds 2016 is de politiek bezig met de vervanging van de Wet Deregulering beoordeling arbeidsrelatie (DBA). De Wet DBA moest duidelijk maken wanneer een opdrachtgever een zzp'er mag inhuren. Wanneer en welke nieuwe regels er komen, is nog niet bekend.

De manier waarop opdrachtgevers en zzp'ers samenwerken wat daarbij behoort tot, kan sterk verschillen per sector of beroepsgroep. In de bouw-, zorg- of kunstensector spelen hele andere thema's. Daarom pleiten bepaalde brancheverenigingen en politieke partijen (o.a. CDA en VVD) voor sectoraal zzp-beleid. De minister van SZW zag hier niets in, maar de Belastingdienst zal bij handhaving op schijnzelfstandigheid wel meer samenwerken met werkgevers, vakbonden en brancheverenigingen.

Omdat zij nu al behoefte hebben aan meer duidelijkheid, maken sommige branches aparte afspraken over zzp'ers. Dit geldt bijvoorbeeld voor:

Zorg

Integraal Zorgakkoord (IZA). In 2022 hebben het kabinet, werkgevers- en werknemers-organisaties en zorgverzekeraars afspraken gemaakt over de zorg voor de komende jaren. Die gaan ook over de inzet, beloning en bijscholing van zzp'ers. Zo moeten zzp'ers

verplicht meedraaien met onregelmatige diensten en wordt de beloning van zzp'ers gekoppeld aan cao-lonen.

Regels om schijnzelfstandigheid te voorkomen. Het kabinet en zes branche-organisaties in de zorg gaan samenwerken om schijnzelfstandigheid in de zorg tegen te gaan. Zij werken aan een fiscaal kader ZZZP Zorg en [een beheersingsmodel](#) om zorginstellingen meer duidelijkheid te geven over wanneer en hoe zij zzp'ers mogen inhuren.

Cao-afspraken over roosters. Vakbonden en werkgevers in de zorg hebben een akkoord bereikt over de [cao voor medewerkers in verpleeg- en verzorgingshuizen en de thuiszorg](#). Daarin staat dat medewerkers in loondienst voorrang krijgen bij het kiezen van diensten in het rooster.

Onderwijs

Er is een wetsvoorstel 'Strategisch personeelsbeleid' waarin staat dat onderwijsinstellingen maximaal 5% van hun budget mogen besteden aan zzp'ers en uitzendkrachten. Uit een eerder trendrapport blijkt dat het basis- en voortgezet onderwijs nu nog onder die 5% zit. Onderwijsinstellingen waren tegen het voorstel en nu het kabinet is gevallen, liggen de plannen stil.

Tariefafspraken

Verder maken zzp'ers vaker afspraken met elkaar en hun opdrachtgevers over tarieven. Zij hebben namelijk sinds kort meer mogelijkheden om gezamenlijk te onderhandelen over beloning en arbeidsvoorwaarden zonder de

concurrentieregels te overtreden. De Europese regels daarover zijn namelijk veranderd en de Autoriteit Consument en Markt (ACM) heeft op basis daarvan de ['leidraad tariefafspraken zzp'ers'](#) aangepast in 2023.

Op dit moment staan in negen cao's afspraken over tarieven voor zzp'ers. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 2022, maar nog steeds slechts 1% van alle cao's (rapportage Cao-afspraken 2023, Rijksoverheid). Hieronder een paar voorbeelden:

Architecten

De architecten-cao was in 2019 de eerste cao met afspraken over zzp'ers. Daarin staat dat zzp'ers ten minste 150% van het bruto uurloon plus 8% vakantietoelage moeten krijgen dat geldt voor werknemers voor vergelijkbare werkzaamheden in vergelijkbare omstandigheden.

Culturele sector

In cao's voor Muzikanten, Poppodia en festivals, Nederlandse Podia, Kunsteducatie en Toneel & dans staan tariefafspraken voor zzp'ers. Meestal moet het tarief minstens 50% meer zijn dan de beloning van een vergelijkbare medewerker in loondienst.

Publieke omroep

FNV Media & Cultuur en de publieke omroep hebben een minimumtarief afgesproken voor zzp'ers. Vanaf 1 december 2020 is hun tarief minimaal 150% van het cao-loon.

Journalistiek

De Nederlandse Vereniging van Journalisten

(NVJ, onderdeel van vakbond FNV) heeft samen met werkgevers bij de publieke omroep een minimumtarief afgesproken voor zzp'ers. De Fair Practice Code (FPC) is per 1 december 2020 ingegaan. NVJ is in gesprek met grote uitgevers over een soortgelijke code.

Grondstoffen Energie en Omgeving (GEO)

Zzp'ers moeten een 'maatschappelijk verantwoord tarief' krijgen waarvan zij ook verzekeringen voor bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid, pensioen en aansprakelijkheid kunnen betalen.

Veiligheid

Er is een voornemen om een minimumtarief op te nemen in de cao, maar nog geen concreet bedrag.

Lidmaatschap vereniging minder populair

Zzp'ers verenigen zich op allerlei manieren, informeel en formeel. Een derde (32%) van alle zzp'ers eigen arbeid is lid van een beroeps- of belangenvereniging. Dat percentage is lager dan in 2021 (36%). Ter vergelijking: 16% van de werknemers is lid van een vakbond (NEA 2022).

De meeste zzp'ers eigen arbeid zijn lid van een beroepsorganisatie (19%). Zo'n 8% is lid van een onafhankelijke zzp-organisatie, 6% van een sectororganisatie en 4% hoort bij een zzp-organisatie binnen een vakbond.

2.5 Wie zijn de Vlaamse freelancers?

Vergelijkbare economie, ander beleid

Het aantal zzp'ers eigen arbeid groeit in Nederland en dat heeft diverse verklaringen. Conjunctuur, sociaal-culturele ontwikkelingen en (fiscaal) beleid hebben allemaal invloed. Zo stimuleert de overheid ondernemerschap met fiscale voordelen. Hoe groot is het effect van zulk overheidsbeleid? Om daar inzicht in te krijgen, is het interessant om naar Vlaanderen te kijken.

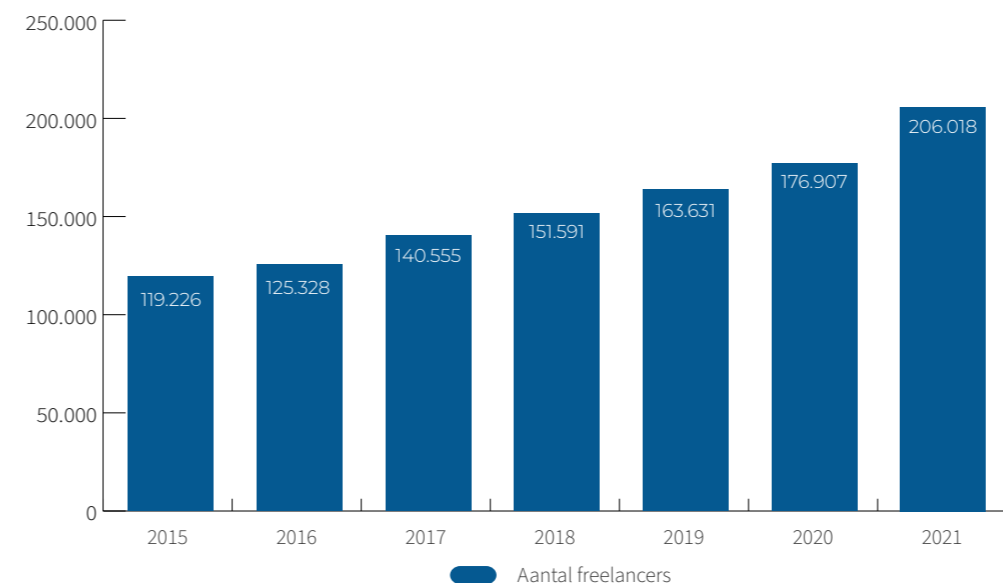
De economische en sociaal-culturele ontwikkelingen bij de zuiderburen lijken namelijk sterk op die van Nederland, maar de overheid gaat daar wel anders om met zzp'ers. De situatie is het best te vergelijken met die van de Vlaamse 'freelancer'.

Freelancers versus zzp'ers

Zzp'ers eigen arbeid die hun diensten aan organisaties verkopen, heten in Vlaanderen 'freelancers'. De sociaal-economische Raad van Vlaanderen (SERV) definieert een freelancer als een zelfstandige zonder personeel, die als zakelijke dienstverstreker actief is op tijdelijke - of projectbasis, met uitzondering van de gereguleerde of vrije beroepen. Van alle zzp'ers in Nederland voldoet dus zo'n 55% aan deze definitie.

België heeft veel minder fiscale voordelen voor freelancers en freelancers betalen in België ongeveer 25% van hun omzet aan premies voor sociale zekerheid. Toch groeit het aantal freelancers in Vlaanderen harder dan in Nederland, blijkt uit het rapport Freelance ondernemen in Vlaanderen (2023) van de SERV (Figuur 25).

Figuur 25: De groei van het aantal freelancers in Vlaanderen

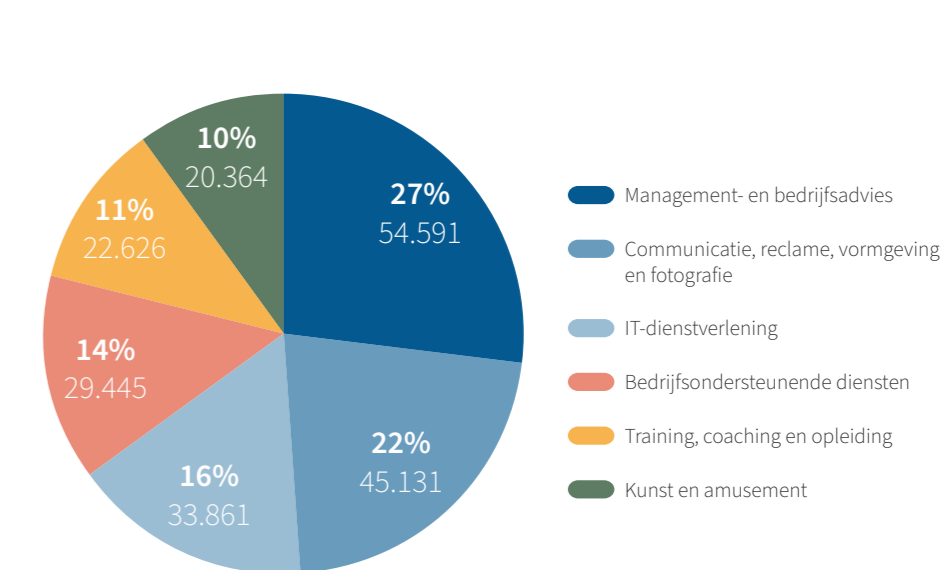

ONL voor Ondernemers, HeadFirst Group & ZipEconomy

Tussen 2015 en 2021 steeg het aantal freelance-ondernemers in Vlaanderen met maar liefst 73% tot 206.018. Ter vergelijking: het aantal zzp'ers eigen arbeid dat werkt voor zakelijke opdrachtgevers in Nederland, steeg in dezelfde periode met 17% naar 519.688 zzp'ers (Figuur 26).

Net als in Nederland is de grootste groep freelancers (27%) actief in 'managements- en bedrijfsadvies'. Op de tweede plaats staat 'communicatie, reclame, vormgeving en fotografie' (22%), daarna volgt 'IT-dienstverlening' (16%).

Figuur 26: Verdeling beroepsgroepen freelancers

Slotwoord

In mijn slotbijdrage voor het vorige onderzoek 'De ZZP'er bestaat wel' uit 2021 schetste ik het beeld dat er veel discussie bestond over de positie van zzp'ers op de arbeidsmarkt. De afgelopen jaren is het 'zzp-dossier' opnieuw voer voor discussie geweest maar is er opnieuw maar weinig écht opgepakt. Op dit moment is het kabinet demissionair en is alles piepend en krakend tot stilstand gekomen. Daarom komt de uitkomst van het onderzoek met de feiten en inzichten over zelfstandigen zonder personeel in 2023 als geroepen. Ik hoop dat dit dossier bij alle politieke partijen boven op de stapel ligt en er na 22 november écht beleid wordt ontwikkeld om deze groep eindelijk duidelijkheid te geven.

Het onderzoek was opnieuw een zeer prettige samenwerking met de betrokken partijen, waarbij er opnieuw een ijzersterk en helder onderzoek ligt, welke is uitgevoerd door ZiPconomy. De zzp-markt is opnieuw goed doorgelicht en in dit document staat alle belangrijke informatie op een rij. Verplichte kost voor de formatie en voor de bewindslieden die straks bevoorrecht zijn het zzp-dossier op te pakken, als je het mij vraagt!

Demissionair-minister van Gennip heeft haar plannen voor hervorming van de arbeidsmarkt aangekondigd en is gestart met de uitrol hiervan. Duidelijkheid voor de diverse groep zelfstandigen in Nederland is cruciaal en wordt helaas nog steeds niet geboden. Uit dit onderzoek blijkt weer opnieuw dat er sprake is van een grote verscheidenheid aan zelfstandigen en dat er behoefte is om deze groep écht te faciliteren. Dat kan alleen maar als er in politiek Den Haag mét zelfstandigen wordt gepraat in plaats van óver hen. Na het doornemen van de uitkomsten lijkt het mij evident dat het nieuwe parlement straks niet meer om deze groep heen kan.

Hans Biesheuvel
Co-founder ONL voor Ondernemers

Over ons

Initiatiefnemers:

HeadFirst Group

HeadFirst Group is een marktleidende, internationale full-service HR-dienstverlener en het grootste platform voor professionals in Nederland. De organisatie biedt een diversiteit aan HR-oplossingen: Managed Service Providing, Recruitment Process Outsourcing, intermediaire dienstverlening (matchmaking en contracting) en Total Talent Management. Er werken dagelijks meer dan 25.000 professionals bij ruim 500 opdrachtgevers in Europa, waarmee HeadFirst Group een jaarmzet realiseert van meer dan 2,2 miljard euro.

ONL voor Ondernemers

ONL voor Ondernemers is dé onafhankelijke ondernemersorganisatie van Nederland en heeft maar één belang: de stem van de ondernemer laten horen. Ondernemers bepalen de onderwerpen op onze agenda en wij ondernemen actie. Wij zijn gevestigd in het Ondernemershuis Nederland in Den Haag. De plek waar de politiek en ondernemers dagelijks bij elkaar komen. Rammelende wetgeving is niet alleen slecht voor ondernemers, maar ook slecht voor de hele economie. Om die reden is het essentieel dat de stem van de ondernemer gehoord wordt bij het vaststellen van beleid en wetgeving. Het team van ONL maakt zich hier hard voor, door te lobbyen, problemen aan te kaarten en oplossingen voor te leggen op onderwerpen die voor ondernemers van belang zijn.

Onderzoeker:

ZiPconomy

ZiPconomy is een onafhankelijk kennisplatform en community met als doel eigenzinnige meningen over de flexibilisering van organisaties en de markt voor interim-professionals bij elkaar te brengen. Dit gebeurt zowel online als offline. Op de website van ZiPconomy krijgen externe experts de ruimte voor opiniestukken en kennisartikelen. Daarnaast heeft ZiPconomy een eigen onafhankelijke nieuws- en onderzoeksredactie.

